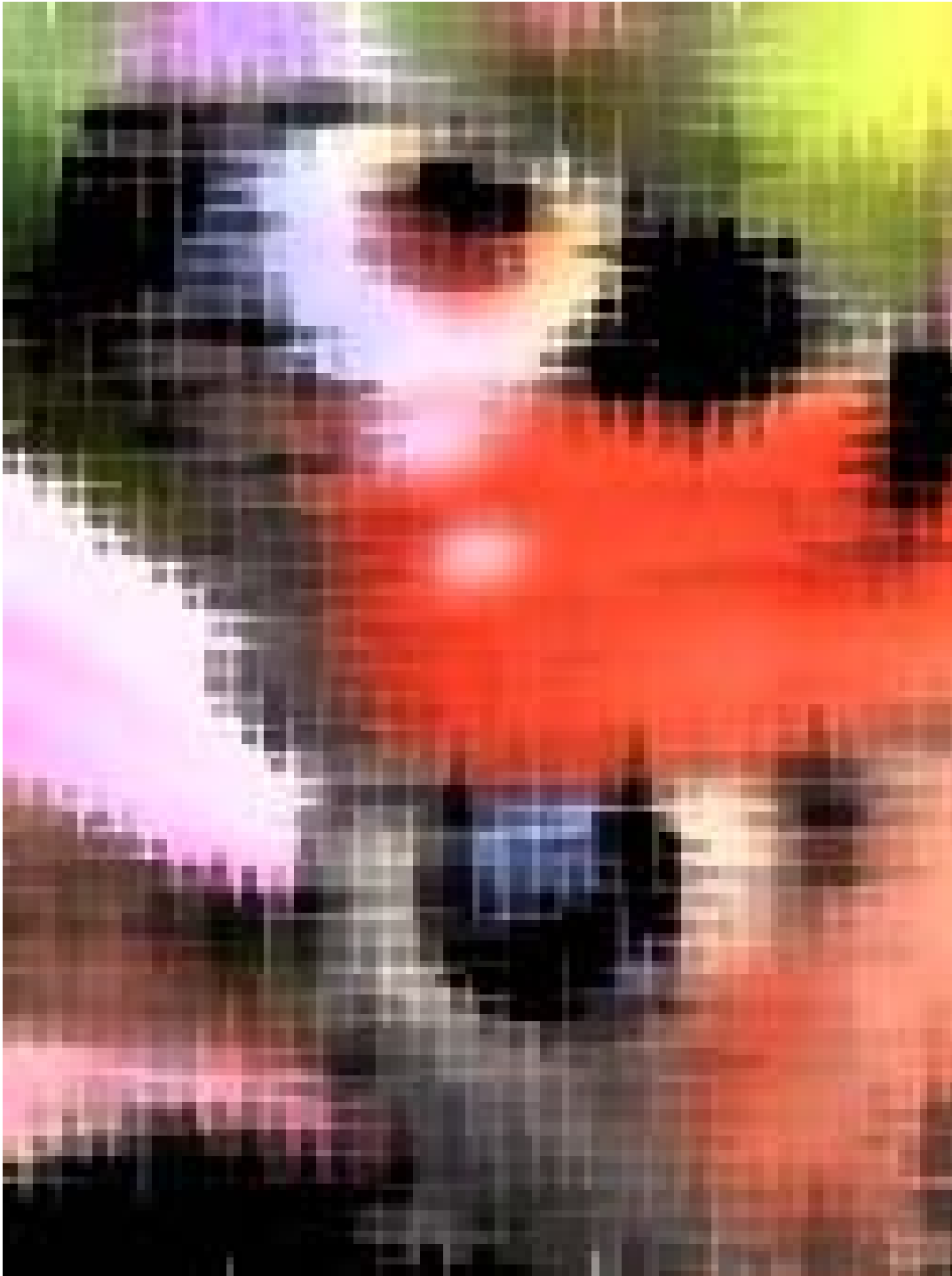

Lästid 20 minuter

FJÄRILSSOMMAR

Bo Bjelvehammar ©

1.

*”Som påfågelögat fladdrar de omkring
jag tror jag går i Eden av och till”*

Inger Christensen

Det började nog vid dikeskanten hos morfar, vid den smala grusvägen, neråt bäcken till, med en smultron-sommar som aldrig tar slut med blåklocka, åkervädd och gula fibblor. Och det finns alltid nya saker att upptäcka vid varje långsam gångfärd, klena hallonsnår, små förgätmigejflockar, hundkäxskum och tistelkroppar. När åskan mullrar och bromsen bara blir envisare, då berättar morfar om Niagaras fall och vattenröken som gömmer allt, svalorna flyger så lågt att jag ser deras svartblå ryggar och när berättelsen är slut då finns allt kvar som för länge sedan, kastanjens bruna enformighet och den sprödblå himlen. Och då minns jag bilden av påfågelögat med blåklintsblå ögon, brunrött ansikte och ramar av svart, gult och gråvitt. Med namnet som tillhör Gud, *Inachis io* (Linné sade annat som *papilio io* eller *vanessa io*). Att den finns just här är ingen tillfällighet, där finns

vårdar och vänner som på våren tussilago och sälg och senare i sommaren tistel, ängsvädd och hampflockel med sina ljusröda korgar. Vintertid tar morfar mig till jordkällaren, där bor då påfågelsögat och morfar föreläser, orden yr runt mitt huvud, jag minns bara tre – vingspann, vingfjäll och vingmembran och det storstilade ordet Peacock. Långt senare i livet ser jag ordet peacock på en skylt i en tysk djurpark och då handlar det om en påfågelstupp, men som alltid tror jag att morfar hade rätt. Han använde alltid rätt ord. Och tidigt på våren, möjligen redan i mars, ser jag fjärilen igen efter vinterdvalan, blekfärgad och tilltufsad. Ett förtrollande möte, det bleka och det grå tänder klara eldar i mig.

Det är bara en flick av barndomen som släntrar förbi, ett sommarbud som kommer med ett minnesbrev, en flämtning från förr, ett svagt andetag eller ett ögonblicksbetonat penseldrag. Med den vita dansösen sädesärlan bryter jag morgondagens orördhet, stör den blågrå gräsytan och där långt senare på dagen ser jag den igen, fjärilen som dricker morgonsolen, andas innan den lyfter, från ett grässtrå till en äppelgren och återvänder till mig.

”En vaknad fjäril prövar pudervingen.”

Harry Martinson

Det går att höra blomflugornas surrande och se fjärilars sköra vävnader, de skira och gracila ådernäten, känna vingstoftets mjukhet och denna väl avvägda arkitektur tål vind, sol och vatten. Och detta till synes planlösa flygsätt har så många ord, som slå, dallra, svirra, vibrera, virvla och så fladdra.

”Fladdrighetens stil är illa ansedd men fjärilen använder den.”

Werner Aspenström

En fjäril virvlar så hastigt förbi, det är inte sällan svårt att se vem den är, men flygsättet varierar. Vingarna kan sväva och röra sig med vickningar, andra fjärilar kränger, knixar och kastar på ett underligt sätt kroppen i sidled. Några fjärilar flyger med kraftfullhet och elegans, andra seglar eller svävar förbi med lätthet. Det är väl just de två orden, fladdra och lätthet som hör ihop med en fjäril, möjligen ett tredje ord, frihet. Det passar sig inte att stänga in en fjäril, inte håva, inte komma med eterbad och nålar, en fjäril flyger bland oss inte för att bli fångad, utan vara bland oss lika naturligt som en vind går genom skogen. En fjäril är inte gjord för att hållas fast, en fjäril är gjord för att flyga genom hela världen, en fjäril längtar

alltid ut igen(Lars Winnerbäck).

Och Lisa Ekdahl säger det på sitt sätt, när hon har sett en blå fjäril och hon bara vill hålla denna skönhet och frihet i sin hand.

”men skönheten är ingenting man fångar det är bara nåt man ser”

2.

Och vi kan tycka om olika fjärilar av orsaker som är högst personliga, några tycker om citronfjärilen, andra tycker om sällsyntheter som tryfjärilar och Sven Rosendahl föredrar vita fjärilar.

”För det första är de så luftigt byggda. Färgteckningen har dessutom en klar skärpa, som speglar öppenheten och friskheten i den omgivande naturen. Vita skyar, prästkragsblom, grönt gräs och blånade vatten – allt är återgivet i det lätta vingstoftet.”

Staffan Börjesson är särskilt förtjust i snabbvingar.

”Ingen kan sitta som en grönsnabbvinge. Med vingarna tätt slutna signalerar den på ett omisskännligt

sätt: Här sitter jag.

Rörelserna är väl avvägda och gärna vrider fjärilen vingundersidan mot solen.

Rör på bakvingarna fram och tillbaka så att den skaver bort de gröna vingfjällen på framvingarna.”

3.

Det är ingen som talar, alla tiger, tystnaden har kommit som i en trötlös och övergiven granskog. Tiden är platsen, en liten vind rör om i luften omkring och en byggnadsställning mitt inne i skogen talar om något ofärdigt, det är det som händer och att ett fönster står och slår. Och jag är upptagen med nattens drömmar, som vattnar kärlekens rötter. Längre bort blåser det mellan rummen och nattens hemligheter börjar suddas bort, jag följer snigelns slemsträng och det är nog, det räcker fem andetag. En dallrande förväntan, en hastig nutanke, ett sorts pågående in i något som ska formas och bli till. Så står de fyra där igen, de gråsvarta dagdrivarna med sin lättja och lediga arrogans, kråkorna med rufsiga vingpennor som går ett stycke bort vaggande, svängande och kraahande.

Och så den ovilliga, osköna flykten till lekstugans tak, de fyra rör sig som tröga floddjur, så sitter de där och stänger inne alla ljuden. Plötsligt ser alla fyra frågande ut, vinden vänder, det faller lätt regn och en nötväcka uttrycker sitt missnöje med orden tvätt, tvätt och tvätt, som snart övergår till viu, viu och viu. En bubblande och flöjtande nötväcka rör upp världen som en begravningspsalm eller två ståtliga örnar på väg till bergen.

Det är ändå barndomens bäck som rinner förbi hela tiden och alar som står kvar, det gör mig förvånad, men det fredliga trädet återvänder gång på gång, skrotresterna i det stora stenröset, som lyser av tristhet, de rostiga taggträdspiggarna och smågrisliken på gödselhögen och... Morfar berättar om sorgmanteln med ett vingspann bortåt 80 mm med de gula utkantsbårderna, som inåt är kantade med glänsande blå fläckar och med det magiska namnet Camberwell Beauty. Dessutom minns jag sorgmantelns förkärlek att söka sig till savande träd. Det är möjligen den Bo Setterlind tänker på i sin dikt *Fjärilen*.

”En fjäril, stor som en flagga,

lade sig över mig,

svepte in mig i sina vingar.

Levande svept låg jag under den.

*Solen lyste i himlens rede,
natten var redan på väg,
Den teg, medan den lätta manteln
begravde mig.”*

Och jag smiter in i detta ljusa kryphål, andas omärkligt med det kända och det bekanta, jag ser inte allt, men att se det som finns i det ofärdiga knasthålet räcker, långt bort längs den stora landsvägen med cikoriapatrullerna. Och in i natten ser jag en aspfjäril suga honung från en stjärna.

4.

Allt har sin tid, i lavendelrummet blir blomflugor och humlor flera, fjärilarna färre, flera dagar i följd ser jag ingen fjäril. Ytan formas och bryts av en enkel rörelse, min blick fångar silkesvingar, men jag blir störd, steg kommer och steg går. Små ord talar om ett annat liv utan sälta i vingarna, utan svärta och vita drömmar i grotorna. Natten står stilla, okända vindar rör sig i nattens tempel, det svarta och det grå, människor och ting stängs inne, men en dag vänder det...

*”...och när den porten till slut
öppnas och de alla flyger ut,
brusande.
Då vill man inte stå i vägen.
Eller...?”*

Bengt Emil Johnson

Och då vilar farorna för alla vi måste ge oss av, rädda våra skinn och vingar. Det gäller att leva medan tiden tillåter det, varje dag och flyga.

*”du lilla fjäril flyg
flyg lilla fjäril flyg
en dag kommer du att krossas
Så flyg nu
du lilla fjäril flyg”*

Håkan Hellström